

ह.वि.शि.बो. अभ्यासप्रश्नपत्रम् (मार्च-2024)

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – द्वादशी

विषय : संस्कृतम्

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

SET : D

अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमतयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

1.	अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) तपसः (ख) शतं वर्षाणि (ग) अपवित्राः (ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) सज्जनानाम् आचारः सदाचारः कथ्यते। (ख) जीवने सदाचारस्य स्थानं महत्त्वपूर्णम् अस्ति। (ग) सद्-व्यवहारस्य बलेन मनुष्याः सुन्दरान् गुणान् अर्जयितुं समर्थाः भवन्ति। (स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । सदाचारः, सदाचारस्य महत्त्वम् छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः।	2×1=2 2×2=4 1
----	--	------------------------------------

	(द) यथानिर्देशम् उत्तरत- उत्तराणि :- i. (ख) दीर्घम् ii. (ग) षष्ठी iii. (क) आचारहीनाः iv. (ख) सदाचारः	3×1=3
	खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्	18 अङ्काः
2.	निबन्ध-लेखनम् :- छात्रैः प्रदत्तेषु विषयेषु एकं विषयमधिकृत्य षड्वाक्यानि संस्कृतभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः। व्याकरणिकाशुद्धीनां कृते आंशिकरूपेण अङ्काः कर्तनीयाः।	6
	(छन्द-अलङ्कार-परिचयः)	
3.	छन्दस्सु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) शिखरिणीछन्दसः लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) मालिनीछन्दसः कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) उपेन्द्रवज्राछन्दसि एकादश वर्णाः भवन्ति। इति लेखने द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) स्यात् इन्द्रवज्रा यदि तौ जगौ गः। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
4.	अलङ्कारेषु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) उपमायाः अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) अनुप्रासस्य अलङ्कारस्य कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) यमकस्य अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) श्लिष्टैः पदैरनेकार्थाभिधाने श्लेष इष्यते। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
	खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम्	30 अङ्काः
5.	पद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत - प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-4 "कर्मगौरवम्" इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-6 "सूक्तिसुधा" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य पद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखने 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4
6.	गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत - प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-10 "दीनबन्धुः श्रीनायारः" इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा	1×4=4

	प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-5 “शुकनासोपदेशः” इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखने 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	
7.	सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :- प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखने पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः। अथवा अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि) 1) अर्घ्यपात्रेण 2) उदाराम् 3) वरतन्तुशिष्यः 4) दुर्बलाशः	2×2=4 अथवा 4×1=4
8.	पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) सन्मित्रं पापात् निवारयति। (ख) सन्मित्रं गुणान् प्रकटीकरोति। (ग) "सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः।" अस्मिन् वाक्ये 'प्रवदन्ति' क्रियापदस्य कर्ता सन्तः पदमस्ति। (घ) अत्र 'पुण्यात्' पदस्य विपर्ययः 'पापात्' अस्ति ।	3×1=3
9.	पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) अयं गद्यांशः 'कार्यं वा साधयेयम्, देहं वा पातयेयम्' पाठात् सङ्कलितः। (ख) सायं समये भगवान् भास्करः अस्तं जिगमिषुः भवति। (ग) अभि + अन्तरम्। (घ) 'प्रविष्टः' इत्यस्मिन् पदे क्त प्रत्ययः ।	3×1=3
10.	रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) उत्तराणि :- (क) कीदृशः (ख) के (ग) कम् (घ) कः (ङ) कस्मात्	4×1=4

	(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)	
11.	संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) चतुर्थ-अङ्कात् (ख) कादम्बरीग्रन्थात् (ग) भीष्मपर्वणि (घ) सिंहासनद्वित्रिशिकाग्रन्थात् (ङ) 'पाषाणीकन्या' इति कथासंग्रहात्	4×1=4
12.	संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) हर्षचरितम् (ख) महाकविः भर्तृहरिः (ग) महाकविः भवभूतिः (घ) शिवराजविजयम् (ङ) श्रीचन्द्रशेखरवर्मा	4×1=4
खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		06 अङ्काः
13.	(क) यण्-सन्धेः अथवा वृद्धिसन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) कर्मधारयसमासस्य अथवा बहुव्रीहिसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) सम्प्रदानकारकस्य अथवा करणकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।	1×2=2 1×2=2 1×2=2
	खण्डः - 'ङ' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः	16 अङ्काः

14.	प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत - उत्तराणि :- 1) ख) जहाति + इह 2) घ) वृद्धिसन्धिः 3) ख) सोऽपि 4) ख) शानच् 5) क) ईयसुन् 6) ख) पटुता 7) क) बहुव्रीहिः 8) क) न स्खलितम् 9) ग) जीवनप्रदीपः 10) घ) सप्तमी 11) ग) लोट् लकारः 12) ग) कमलम् 13) ग) पक्षे 14) ख) शिथिलः 15) घ) दिवसेषु 16) ख) रूक्षः	16×1=16
-----	---	---------